

Toplumda Medyanın Rolü: Göçmen Algısı Üzerine Bir İnceleme

Meltem YILDIRIM BAŞOĞLU¹

ÖZET

Geçmişten günümüze dek süregelen, sosyal bir olgu olarak göç, çeşitli dönemlerde çeşitli politikalarla gerçekleşmiş, her dönemde içerisinde bulunduğu toplumu sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal açıdan etkilemiştir. Çeşitli açılardan etkilenen toplumun, göç ve göçmen algısını etkileyen önemli unsurlardan biri hiç şüphesiz medya olmuştur. Ulusal, uluslararası ya da sosyal medya fark etmeksizin kullanılan dil, haberin sunuluş biçimi, göçmenlerin yerleştirildiği konum, küreselleşen dünyada toplumun göç olgusuna ve göçmenlere karşı bakış açısını olumlu ya da olumsuz biçimde etkilemiş, bu bakış açısında önemli bir yönlendirici konumunda olmuştur. Medya ve toplumda göçmen algısını öne sürmeyi amaçlayan bu çalışma, medyanın kullandığı dil göz önünde bulundurularak toplumda medyanın rolünü ve etkisini teorik bir çerçeve ile ortaya koymuştur. Çalışmada içerik analizi ve Teun Van Dijk'ın geliştirmiş olduğu söylem analiziyle Türkiye'de yer alan basılı ve görsel medyada yer alan haberlere, sosyal medyada göç ve göçmenlere yönelik yer alan söylemlere ve göçmen deneyimlerine başvurulmuştur. Kümülatif bir alanda incelenen içerikler analiz edilerek medyanın söz konusu göç ve göçmenlik meselesinde toplum üzerinde nasıl bir etkisi olduğuna odaklanmıştır. Göç olgusu, medya tarafından toplumsal algılama üzerindeki en etkili güç olarak kabul edilir. Medya, göçmenlerin toplumda yarattığı olumsuz algıları pekiştirerek, göçmen karşıtı tutumların oluşmasına neden olabilir. Göçmen karşıtı tutumların temelinde yatan tehdit algısı, ancak göçmenlerle yakın bir temas kuruldukça azalması mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Göç, Göçmen, Toplumsal Algı

The Role of Media in Society: An Investigation on the Perception of Immigrants

ABSTRACT

Migration, as a social phenomenon that has persisted from the past to the present, has been realized through various policies in different periods, and it has had socio-cultural, economic, and political impacts on the society it has been a part of during each period. Media, undoubtedly, has been one of the significant factors influencing the perception of migration and immigrants within the society, regardless of whether it is national, international, or social media. The language used, the presentation of news, the location where immigrants are placed, and the globalization of the world have played a crucial role in shaping the society's attitude towards the phenomenon of migration and immigrants, either positively or negatively. This study, aiming to highlight the perception of immigrants in the media and society, theoretically frames the role and impact of the media, taking into consideration the language used by the media. Content analysis and discourse analysis developed by Teun Van Dijk were utilized to examine news in print and visual media related to migration and immigrants in Turkey, as well as the discourse on migration and immigrants in social media and the experiences of immigrants. By analyzing the content accumulated in this field, the study focused on understanding the influence of the media on society in the context of the issue of migration and immigration. The phenomenon of migration is considered the most influential force on social perception by the media. Media can reinforce negative perceptions of immigrants, leading to the formation of anti-immigrant attitudes. The underlying threat perception at the core of anti-immigrant attitudes is only likely to decrease when close contact is established with refugees.

Keywords: Media, Migration, Immigrant, Social Perception

¹ Dr., Düzce Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, meltemyildirim@duzce.edu.tr

GİRİŞ

Göç, tarih boyunca toplumları ve ulusları etkileyen derin bir sosyal ve kültürel olgu olmuştur. İnsanlar farklı coğrafyalara ve kültürlere olan ilgileri, ekonomik fırsatlar veya yaşam koşullarının zorlaması nedeniyle göç etmişlerdir. Göç, sadece bireylerin hayatlarını değil, aynı zamanda göçtükleri ve göç ettikleri toplumları da etkilemiştir. Göç, toplumların demografik yapısını, kültürel kompozisyonunu ve ekonomik dinamiklerini etkilerken, aynı zamanda toplumsal ve politik değişimlere de yol açmıştır. Göç olgusu, günümüzde medyanın da ilgisini çeken ve etkileyen bir konu haline gelmiştir. Medya, toplumun göç ve göçmenlere yönelik algısını biçimlendirmede güçlü bir etken olarak karşımıza çıkar. Göç, medyanın birinci elden tanık olduğu, rapor ettiği ve yorumladığı bir konu olmuştur. Medya, göç hikayelerini, göçmen krizlerini, göçmenlerin entegrasyonunu ve toplumun bu konudaki tepkilerini haberleştirerek, insanların bu olguyu algılamalarına büyük ölçüde etki etmektedir.

Castles ve Miller (2008: 11), uluslararası göçü ulusaşırı bir devrimin parçası olarak nitelerlerken dünyanın her köşesinde politikaların ve toplumların yeniden şekillenmesinde göçün önemli bir unsur olduğunu ileri sürmüşlerdir. Göç, sadece uluslararası arenada bir devrimi tetiklemekle kalmayıp aynı zamanda her iki tarafta da politika, ekonomi ve kültür gibi çok sayıda yönü etkileyen karmaşık bir olgudur. Göç veren ve göç alan ülkelerin her ikisinde de göç, politikanın temelinde önemli bir yer edinmiş, toplumsal dengelerin değişmesine yol açmıştır. İstikrarsızlığın görüldüğü bölgelerde çoğu zaman göç, kaçınılmaz bir olgu olarak karşımıza çıkmıştır. Medya, tarihsel olarak göç ve göçmenlik hakkındaki algıları şekillendirmede kritik bir araç olmuştur. Bu çalışmada medyanın toplum üzerindeki etkisini ve bununla ilişkili olarak medyanın toplumdaki göçmen algısını belirlemedeki rolünü ortaya koymak amaçlanmıştır. Göç ve medya arasındaki bu ilişki, bir yandan medyanın haberleşme gücünün ve etkisinin bir yansıması olarak görülürken, diğer yandan medyanın göçmenler hakkında olumsuz veya olumlu stereotipleri nasıl pekiştirebileceği ve göçmen karşıtı veya destekleyici tutumları nasıl etkileyebileceği konularında da endişelere neden olmaktadır.

Küreselleşen dünyada önemli bir yer tutan medya aynı zamanda toplumsal ilişkiler için ayrı bir öneme sahip olmuştur. Günümüzde medya sayesinde toplumun algıları yönetilebilmiş, bilgi aktarımı kolaylıkla sağlanabilmiştir. Ne yazık ki doğru bilginin aktarılması kadar yanlış bilgilerin de medyada aktarımı söz konusu olmuştur. Göçmenler göz önünde bulundurulduğunda izleyici ya da okuyucu kitleyi yanlış yönlendirebilen, halkı kin ve nefrete sürükleyen, sosyal dışlanmaya yol açan bir dilin kullanılması, toplumun göç ve göçmene karşı olan algısını olumsuz yönde etkilemiştir. Yapılan bu çalışmada medyada kullanılan dil öne sürülerek nefret dilinin önüne geçmeyi amaçlayan politika önerileri sunulmuştur. Bu öneriler aynı zamanda araştırmamızın önemini ortaya koymuştur.

Medyanın toplumdaki göçmen algısını nasıl etkilediği söz konusu çalışmamızın temel problemini oluşturmuştur. Alt problemler ise; medyanın toplumsal etkileşim üzerindeki rolü, medyanın göçmenlerin sosyalleşme sürecine etkisi, nefret dilinin kullanımına karşı alınabilecek önlemler ve çözüm önerilerinin neler olduğu, toplumda doğru bilinen yanlışların nasıl düzeltilebileceği çalışma boyunca ele alınmıştır. Göçmenlerin sosyal uyumu için bu sorunların ele alınması, çözüm önerilerinin üretilmesi son derece önem taşımaktadır. Sosyal uyumun önündeki engellerin kaldırılmaması durumunda günümüzde ve daha etkin bir şekilde gelecek yıllarda gettolaşmaya, kutuplaşmaya ve sosyal dışlama ve dışlanmaya yol açabilecektir.

YÖNTEM

Bu çalışma, göç ve medya ilişkisini incelemek amacıyla nitel bir yöntem kullanmıştır. Nitel yöntem, göç ve medya konularını daha derinlemesine anlamamıza ve medyanın toplumsal algıya etkilerini daha iyi analiz etmemize olanak sağlamaktadır. Veri toplama süreci, yazılı ve sözlü basında yer alan haberlerin analizi, göçmenlerin deneyimlerinin incelenmesi ve sosyal medyada kullanıcıların yorumlarının değerlendirilmesi gibi üç farklı aşamadan oluşmuştur.

İlk olarak, Türkiye'de bulunan yazılı ve görsel medya kaynakları taranarak göç ve göçmenlerle ilgili haberler toplanmıştır. Bu haberler, çeşitli medya organlarından elde edilmiş ve içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Haberlerde göç ve göçmenler hakkında kullanılan dil, haberlerin sunuluş biçimi ve göçmenlerin yerleştirildiği konum gibi önemli faktörler değerlendirilmiştir. Doktora tezimin sahasını oluşturan göçmenlerle yapılan görüşmeler aracılığıyla göçmenlerin medya hakkındaki

deneyimleri incelenmiştir. Bu görüşmeler, göçmenlerin göç süreçleri, entegrasyon deneyimleri, yaşadıkları zorluklar ve beklentileri ve medyanın bu sürece etkisi hakkında derinlemesine bilgi sağlamayı amaçlamıştır. Sosyal medya platformları, göç ve göçmenlerle ilgili toplumsal görüşlerin ifade edildiği önemli bir alanı temsil etmektedir. Bu nedenle, sosyal medyada paylaşılan göç ve göçmenlerle ilgili kullanıcı yorumları derlenmiş ve söylem analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Sosyal medya üzerindeki yorumlar, toplumun göç ve göçmenlere karşı bakış açısını yansıtan önemli bir veri kaynağı olmuştur. Medya organlarına ait web siteleri üzerinden Ocak 2022 - Ekim 2023 tarihleri arasında yer alan “göç”, “göçmen”, “mülteci” ve “Suriyeli” kelimeleriyle arama gerçekleştirilerek elde edilmiş haber metinleri ve de yorumlar incelenmiştir.

Toplanan veriler, içerik analizi ve söylem analizi yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi, yazılı ve görsel medyada yer alan haberlerin dil, sunum biçimi ve içeriği üzerinde odaklanmıştır. Söylem analizi ise sosyal medya kullanıcılarının yorumlarındaki söylemleri ve bu söylemlerin toplumsal algıya etkisini incelemiştir. Bu çalışma, nitel bir yöntem kullanarak göç ve medya ilişkisini daha derinlemesine incelemeyi amaçlamıştır. Elde edilen veriler, medyanın göç ve göçmen algısını nasıl şekillendirdiğini ve toplum üzerindeki etkisini açıklamak için kullanılmıştır. Bu veriler, göçmenlerin deneyimlerini ve toplumun bu deneyimlere nasıl yanıt verdiğini anlamamıza yardımcı olmuştur.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI VE TOPLUMDAKİ ROLLERİ

Tarih boyunca bir arada yaşayan bireyler gerek toplumsal yaşamda içerisinde gerek üretim faaliyetlerinde iletişimi zorunlu olarak kullanmışlardır. Hem yüz yüze iletişim hem de teknolojik iletişim aygıtlarıyla bireyler, kendi varlıklarını ve var olan toplumsal ilişkileri yeniden üretebilme fırsatı bulmuşlardır (Yaylagül, 2006: 10). Toplumu oluşturan bireylerin birbiriyle iletişim halinde olması kaçınılmazdır. Bu iletişim sayesinde bilgi alışverişi sürekli olarak bireyler arasında gerçekleşir, yanlış ya da doğru olması fark etmeksizin, karşılıklı olarak verilen mesajlar diğer tarafa ulaştırılır. Mills (1951: 333) iletişimin, bireylerin kendi varoluşlarına dair sahip oldukları bilinci etkilediğini öne sürmüştür ve çoğu zaman bireylerin iradelerinden bağımsız olarak iletişime girdiklerinden bahsetmiştir. Bu doğrultuda, medyada sunulan mesajları doğrudan kabullenmemiş olsak dahi, medyanın bilinçaltını etkileme gücünün çok yüksek olduğu açıktır.

Özellikle kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve küreselleşmeyle birlikte bu araçlarla geniş kitlelere eş zamanlı olarak seslenebilme ve doğrudan etkileme olanağının olması, bu araçların toplum üzerindeki rolünü artırmaktadır (Aziz, 1982: 48). Toplum üzerinde bir bilinç oluşturmak, belirli bir fikri topluma empoze etmek, toplumun görüşlerini yönlendirmek adına kitle iletişim araçları önemli yere sahiptir. Bu araçlar, toplumsal yapıyla karşılıklı olarak etkileşim içerisindedir. Medya, toplumsal yapının bir parçası olarak bu yapıdan hem etkilenmiş hem de bu yapıyı doğrudan etkilemiştir (Yaylagül, 2006: 60). Yeni medya olarak adlandırabileceğimiz ‘sosyal medya’ araçlarıyla toplum medyayı aktif bir şekilde kullanmış, medyayı ve gündemi oluşturan meseleleri yönetebilme fırsatı bulmuştur.

Medya aynı zamanda toplumsal hareketlerin ortaya çıkışında da önemli olgu olarak karşımıza çıkmıştır. Her ne sebeple olursa olsun bu hareketlere katılan kişiler arasında kolektif bir bilinç ve ortak bir düşünce vardır, bu bilinci oluşturan öğelerin temelinde zorunlu olarak iletişim yer alır ve bu iletişim için medya önemli bir yer tutar. Gelişmiş iletişimi sağlayan medya araçları, toplumsal hareketlerin ortaya çıkmasında kimi zaman ortak bilinç geliştirme sürecinde kimi zaman toplumsal hareketlerin amaçlarını ya da hedeflerini açıklamada büyük role sahiptir. Aynı zamanda yeni medya ya da sosyal medyada kullanıcılar geleneksel medyaya kıyasla daha etkindir (Zafer, 2021: 47-48). Etkin rol üstlenen kullanıcılar, haberin yayılma sürecinde olduğu kadar haberin çıkış noktasında da aktif rol üstlenebilirler. Dolayısıyla günümüzde medya ve haber, kaynak bakımından güvenilirlik açısından birtakım problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Yanlış haberlerin yayılma hızı da aynı oranda sosyal medyada çok daha yüksektir.

Medyanın toplum üzerindeki etkilerine ilişkin tartışma başlatan araştırmalardan biri Glasgow Üniversitesi Medya Grubunun son otuz yılın haber temsili üzerinde yapmış oldukları araştırmadır. Araştırmada haberlerin sunuluş biçimine ve diline önem verilmiştir. Elde edilen verilerde bazı haber

başlıklarının önyargı içerdiği sonucuna varılmıştır (Giddens, 2012: 652-653). Günümüzde artan göçler neticesinde, medyada sıkça karşılaştığımız göçmen haberleri bu konuda dikkat çekmektedir. Göçmenlere yönelik önyargı içeren haberler, yerleşik halkın tepkilerine yol açmakta ve göçmenlere karşı önyargılı bir bilinç geliştirilmesine neden olmaktadır. Maigret'in (2014: 42) de ileri sürdüğü gibi medya, kültürleri biçimlendirirken aynı zamanda kültürlere katılır. Kültürlerarası ilişkileri düzenlemede, küreselleşmiş dünya düzeni göz önünde bulundurulduğunda, medyanın önemli bir rolünün bulunduğunu söylemek mümkündür. Göçmenlere yönelik ya da göçmenleri hedef haline getiren haberlerin kullanılan dil ve haber içeriği itibarıyla toplumdaki göçmen algısını doğrudan etkilediği açıktır.

MEDYANIN GÖÇMENLERİN SOSYAL UYUM SÜRECİNE VE TOPLUMDAKİ GÖÇMEN ALGISINA ETKİSİ

Toplumsal algıyı doğrudan etkileyen medya, çeşitli grupların temsilinde belli bir bilinç oluşturmak noktasında önemli bir role sahiptir. Göçmenlerin toplumdaki algısı da medya ile şekillenebilmektedir. Teun A. van Dijk, *Racism and the Press* (1991) adlı kitabında, göçmenlerin medyadaki temsiline eleştirel bir dille yaklaşmıştır. Azınlıklar veya göçmenlerin medyada sıkça bir sorun ya da bir tehdit olarak görüldüğüne ve suçla, şiddetle, çatışmayla bir arada anıldığına dikkat çekmiştir. Göçmenlerin genel olarak "onlar" şeklinde sınıflandırıldığını ve "biz"e karşı bir konumlanma halinde olduklarını ileri sürmüştür (Van Dijk, 1991: 21). Göçmenlere karşı ötekileştirmenin varlığından söz edebileceğimiz bu ifadeler Bauman tarafından da desteklenmiştir. Bauman (2018: 196), "biz" ve "öteki" ayrımında, bizden olmayanın kültürel normlarını yok sayma ve kötüleme yoluna gidildiğinden ve "öteki" olarak varsaydığımız grubun kültürel bozulmanın bir ürünü olarak gösterilme gayretinde olduğundan söz etmiştir. Sözlü ve yazılı basının yanı sıra günümüzde sosyal medyada da göçmenler, yerleşik halk için bir sorun olarak yansıtılmıştır (Watson, 1998: 172). Medyada sorun haline getirilen göç, yerleşik halkın olağan bir durum ve insani bir olgu olan göç hareketini bir sorun olarak kabul etmelerine ve bu sorunun çözülmesi gerektiği görüşünü savunmalarına sebep olmuştur.

Goffman'ın damga kavramsallaştırmasına atıfla (2014: 29), medyada itibarsızlaştırılan, diğer bir ifadeyle kirletilen ya da lekelenen göçmenler, kamusal alandan uzak durmaya çalışan bireyler konumuna gelmişlerdir. Sosyal uyumun önemli bir unsuru olan göçmenlerin yeniden sosyalleşme sürecine doğrudan etkisi olan damgalanma durumuna maruz kalan söz konusu göçmenler, içlerine kapalı bir toplum haline gelmiş, yerleşik halkla sosyal uyum süreçleri olumsuz bir biçimde etkilenmiştir. Sosyal uyumun gerçekleşemediği toplumlarda toplumsal çatışma, kutuplaşma ve ayrımcılık ortaya çıkmıştır. Bu nedenle medyanın toplumdaki göçmen algısını oluşturmada önemli bir rolü vardır. Medyada çıkan haberler neticesinde dışlandığını düşünen, yerleşik halkın bakış açısını medyada çıkan haberlerle bağdaştıran çok sayıda göçmenin varlığı söz konusudur.

Suriyelilerin Türkiye'ye gelmesiyle birlikte göçmenler medyada daha sık yer alır olmuştur. Ulusal ve yerel gazetelerde yoksulluk ve mağduriyetleriyle ya da suç haberleriyle birlikte temsil edilmişlerdir. Göçmenler bir yanda güçsüz, aciz ya da sorunlu insanlar olarak sunulurken diğer yandan ülkeye maddi yük olan suçlu, kaçak ve problem teşkil eden kişiler olarak yansıtılmışlardır (Erdoğan, 2018: 148). Bu temsiller neticesinde yerleşik halk doğru bilgilere ulaşamadığı sürece göçmenlere karşı negatif bir algıya sahip olmuş ve ülkesinde göçmen istemez hale gelmiştir. Bağlantılı olarak sosyal medya kullanıcısı olan bireyler bu negatif algıyla birlikte kullanıcısı oldukları hesaplarında olumsuz söylemlerde bulunmuş ve bir şekilde göçmenlere yönelik negatif algı dağıtımının bir parçası konumuna gelmişlerdir.

Medyada yer alan göçmenlerle ilgili bazı haberlerde yalnızca manşetlerine bakıldığında dahi göçmenleri ötekileştirici ve suçlayıcı ifadelerde buldukları dikkat çekmiştir. Benzer şekilde haber başlıklarında göçmenlerin geldiği ülkeye dair vurgu da sıkça karşılaşılan bir durumdur. "*Muğla'da terör operasyonu 7 Suriyeli yakalandı*" (Sözcü Gazetesi, 2022), haber başlığında olduğu gibi "7 kişi yakalandı" ifadesi kullanılabilecekken "7 Suriyeli yakalandı" ifadesi kullanılmış, suçla ilişkilendirilen kişilerin Suriyeli olduğu öncelikli olarak ifade edilerek, Suriyelilerin suçlu olabileceğine dair toplumsal algı oluşturulmuştur. Benzer şekilde "*Sahte banknot satmaya çalışan Suriyeli tutuklandı*" (Milliyet, 2022) başlıklı haberde de "Suriyeli" kelimesine vurgu yapılmış ve tüm Suriyelileri genelleyici olumsuz algı oluşturulması amaçlanmıştır.

Haber başlığı olarak kullanılan bir başka cümle şu şekildedir: “10 milyondan fazla Suriyeli 1 milyondan fazla Afgan ülkeye kaçak girdi. Sizce terör engellenir mi? Tıkla Oy Ver” (Yeniçağ Gazetesi, 2022a). Ülkelerinde bulunan şartlar dolayısıyla sınırdan geçiş için gerekli izinlere ve belgelere erişmeden Türkiye’ye resmî belgeleri yanlarında bulunmadan gelen düzensiz göçmenlerin doğrudan “kaçak” olarak suçlayıcı bir ifadeyle nitelenmesi ve tüm belgesiz göçmenlerin terörle ilişkili olduğu algısının yaratıldığı dikkat çekmiştir, “kaçak” ifadesi suçla ilişkilendirilmiş ve belgesiz gelen tüm göçmenlerin terörle bağlantılı olabileceği gibi yanlış bir algıya neden olunmuştur. Böyle bir başlıkla hazırlanan haberin altında bulunan oylamaya göre okuyucular %94,33 “hayır” oyuyla terörün engellenemeyeceği görüşündedir. Benzer bir haber olan “Bitlis’te, arazide 28 kaçak göçmen yakalandı” (CNN Türk, 2022) başlığında da “kaçak” ve “yakalandı” ifadesi suçlu ve göçmen kavramlarını birbiriyle ilişkilendirmiştir.

Suçlayıcı ifadelerle bir arada kullanılan “göçmen” kelimesine bir diğer örnek haber başlığı şu şekildedir; “İSKİ göçmen sahtekarlığına 'dur' dedi” (Cumhuriyet, 2023). Haber içeriğinde ikamet izni için usule aykırı görülen aboneliklerden bahsedilmektedir. Ancak, "göçmen sahtekarlığı" ifadesiyle, tüm göçmenleri suçlayıcı bir şekilde ele almak yerine, belirli bir grup ya da bireylerin sahtekarlık eylemlerine atıfta bulunması gereken daha spesifik bir dil kullanılması gerekmektedir. Bu tür ifadeler, göçmenlere yönelik olumsuz bir algı yaratmakta ve toplum içinde ayrımcılığı körüklemektedir. Medyanın kullanacağı dil ve ifadeler, toplumda hoşgörüyü ve saygıyı teşvik etmelidir. Göçmenler de dahil olmak üzere farklı gruplara yönelik olumsuz ya da suçlayıcı dil kullanılması, toplumsal uyumu zedelemekte ve ayrımcılığı artırmaktadır. Bu nedenle, medya ve haber kaynakları, daha duyarlı ve nesnel bir dil kullanmaya özen göstermelidir.

Medyada yer alan haberlerde göçmenlere yönelik yapılan insani yardımların çarpıtılması, yerleşik halkın yanlış yönlendirilmesi ve bu yanlış bilgilerin yayılması konusunda örnekler bulunmaktadır. “Suriyelilere çeyiz yardımı yapılıp TOKİ’den ev verilirken evi yanan aile kışın ortasında çocuklarıyla kaderine terk edildi.” (Yeniçağ Gazetesi, 2022b) başlıklı haberde, Suriyelilere yapılan yardımların kaynağı belirtilmeden bir iddiada bulunmuş ve yerleşik halkı göçmenlere karşı kışkırtıcı ifadeler kullanılmıştır. Bu tür söylemler sosyal uyuma zarar vereceği gibi doğrudan kutuplaşmaya yol açma tehlikesi de taşımaktadır. Medyada göçmenlere yönelik yapılan insani yardımların çarpıtılması ve yanıltıcı bilgilerin yayılması ciddi bir sorundur. Bu başlık Suriyeli göçmenlere yönelik yardımların çarpıtılması ve yanıltıcı bilgilerin nasıl kullanıldığına dair bir örnek sunmaktadır. Haberlerin objektifliğini ve güvenilirliğini zedeleyen, bir iddia veya bilgiye dayanmadan yapılan genellemeler ve varsayımlar, kamuoyunu yanıltabilmekte ve yanlış yönlendirebilmektedir. Bu tür yanıltıcı bilgiler, toplumun gerçekleri yanlış anlamasına ve yanlış sonuçlar çıkarmasına yol açmaktadır. Kışkırtıcı dil, toplum içinde ayrımcılığı, düşmanlığı ve kutuplaşmayı artırmaktadır. Bu tür söylemler, sosyal uyumun zarar görmesine ve toplumsal gerilimin artmasına neden olmaktadır. Medyanın göçmenlere yönelik yardımları çarpıtarak ve yanıltıcı bilgileri yayarak toplumda olumsuz sonuçlara yol açabileceği ortadadır. Objektiflik, güvenilirlik ve sorumlulukla haber yapma, toplumsal uyumun korunması ve kutuplaşmanın önlenmesi açısından önemlidir.

Medyada yanlış bilgilerin yayılımı konusunda çeşitli örnekler mevcuttur. Medya, haber kaynaklarını dikkatlice seçme sorumluluğuna sahiptir. Yanlış bilgiyi yayma riskini azaltmak için haber kaynaklarının güvenilirliği ve doğruluğu önemlidir. Ancak bazı durumlarda, çoğunlukla nefret söyleminin rahatlıkla kullanılabilirdiği konularda, medya haberin kaynağını, güvenilirliğini ve doğruluğunu araştırmadan yayınlamaktadır. “Suriyeli taklidi ile algı yarattı: Kirli provokasyona muhaliflerden destek!” (Sabah, 2023) başlıklı haberde de görebileceğimiz gibi bir tiyatro oyuncusunun Suriyeli rolüne girerek sosyal medyada yayınladığı ve “Türk vatandaş gelmiş benim Suriye lokanta iş istiyor. Ben dedim yabancı çalıştırmıyorum, kusura kalma” ifadelerini kullandığı video, kısa sürede yayılmış ve hatta bazı parti temsilcileri tarafından da güvenilirliği sorgulanmadan desteklenmiştir. Bu şekilde göçmenleri hedef alan söylemler ve bunları içeren haberler, yerleşik halk üzerinde kışkırtıcı bir etkiye sebep olmaktadır.

Küreselleşme ile etkisi günden güne artan sosyal medya toplumu doğrudan etkileme gücüne sahiptir. Sosyal medya üzerinden olayları yorumlayabilen ve hızla yayılabilen veriler ortaya koyan sosyal medya kullanıcıları, göçmenlerle ilgili haberlerin yayılması ve bu konudaki görüşlerini paylaşabiliyor olmaları dolayısıyla toplumdaki göçmen algısını birebir olarak etkileme gücüne sahiptirler.

Kullanıcılarının görüşlerini kolaylıkla ifade edilebildiği “X (eski adıyla Twitter)” isimli sosyal medya platformunda, “ülkemde mülteci istemiyorum”, “Suriyeliler gitsin”, “mülteciler sınır dışı edilsin”, “Suriyeliler Suriye’ye” gibi gündem başlıklarıyla nefret söylemleri içeren yorumlarda bulunmaktadırlar. Nefret söylemi, insanların farklı kökenlere, kültürlere ve inançlara sahip olanlara karşı olumsuz bir bakış açısı geliştirmesine yol açar. Bu tür söylemler ayrımcılığı normalleştirir ve toplumda ayrışmayı artırır. Ayrıca, nefret söylemleri, mağdurları psikolojik olarak etkileyebilir ve toplum içinde şiddet olaylarının artmasına neden olabilir.

1.1.2022 ve 1.12.2023 tarihleri aralığında yapılan X sosyal medya platformundaki içerik analizi sonucunda göçmenlerin yerleşik halk tarafından istenmediğini öne süren çok sayıda gönderi bulunmuştur. Bu gönderiler arasından örnek olarak gösterilebilecek bazı gönderiler şu şekildedir: “Suriyeliler kardeşimiz değildir. Kendi memleketlerine gönderilmesi Türkiye’nin birlik ve beraberliği için önemlidir. Ülkemde mülteci istemiyorum” (ihkarakoc, 2022, Tweet). Bu ifadeler, görüşmeci tarafından Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz bir tutumu yansıtmaktadır. Birlik ve beraberliğin bozulacağına dair duyulan endişe ve sorumlusu olarak Suriyeli göçmenlerin tutulması, toplum arasında göçmen karşıtlığına neden olmaktadır.

Göçmenlere karşı ayrımcı söylemlerin sıklıkla yer aldığı X platformunda yer alan bir başka Tweet örneğinde şu ifadeler yer verilmiştir: “Her bayramda Suriye’ye yüz binlercesi gidiyor tatilini yapıyor sonra tekrar Türkiye’ye geri geliyor. Suriyeliler canlarını kurtarmak için değil, çalışıp para kazanmak için Türkiye’ye geliyorlar. Türkiye’de çalışan her Suriyeli mülteci bir Türk vatandaşını işsiz bırakıyor demektir.” (demirtas_binali, 2023, Tweet). Halk arasında yanlış bilgilerin yaygın duruma gelmesiyle birlikte Suriyeli göçmenlerin ülkelerine rahatlıkla girip çıkabildiği düşüncesi, Suriyelilere karşı negatif düşüncelerin gelişmesine neden olmuştur. Bayramda geçici güvenli bölgelere giden Suriyeliler halihazırda iç karışıklıkların ve can güvenliğinin bulunmadığı topraklara düşünüldüğü gibi rahatça girme özgürlüğüne sahip değildirler. Bunun yanı sıra bu ifadelerden de görüleceği gibi Suriyeli göçmenlerin yerleşik halkın işsiz kalmasından sorumlu olduğu iddia edilmiştir. Bu ifade, Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşlarını işsiz bıraktığı iddiasına dayanmaktadır.

İstihdam piyasasındaki asılsız suçlamalara ek olarak göçmenlere dair ortaya atılan bir başka iddia, Türkiye’de hastalıkların artışına sebep olmuş olmalarıdır. X sosyal platformunda bu konuda verilebilecek örnek şu şekildedir; “Ne Rus’u ne Ukraynalı ne Arap’ı ne Afgan’ı hiçbirini ülkemde istemiyorum. Suriyeliler yüzünden her yerde uyuz var. Gerçekten çok pisler. Temizlik nedir bilmiyorlar resmen.” (ajanm46, 2023, Tweet). Göçmenlerin gelmesiyle Türkiye’de salgın hastalıkların artmasına yönelik bilimsel bir kanıt bulunmamaktadır. Ne yazık ki sosyal medyada doğru bilinen yanlışlardan biri de salgın hastalık meselesidir.

Sosyal medya platformlarının, kullanıcıların bu tür nefret söylemlerini yaymalarını engellemek ve toplumun daha olumlu ve hoşgörülü bir şekilde iletişim kurmasını teşvik etmek için çeşitli politika ve kuralları bulunmaktadır. Ancak, bu tür söylemlerle mücadele, platformların yanı sıra toplumun genel olarak bilinçlenmesi ve hoşgörülü bir ortamın teşvik edilmesi gerektiğini göstermektedir. Sayısız olarak artırılabilen bu örnekler, medyanın göç ve toplum algısını kolayca etkileyebileceği ve yönlendirebileceğinin açıkça göstergesidir. Küreselleşmeyle birlikte geniş bir kitleye yayılabilen bu haberler gerek yerleşik halk gerekse göçmenler için karşılıklı uyumun önünde ciddi engel teşkil etmektedir.

Medyada sunulan haberlerin, göçmenler tarafından nasıl algılandığı ve bu haberlerin beraberinde getirdiği sorunların ayrıntılı bir şekilde analiz edildiği bu çalışmada, göçmenlerin deneyimlerini ve medya ile ilişkilerini detaylı bir şekilde incelememizi sağlamaktadır. Görüşmeciler arasında bulunan 27 yaşındaki Suriyeli kadın görüşmecinin yaşadıklarını aktardığı ifadeleri şu şekildedir: “Aslında Türkçe öğrendikten sonra ben bir ara pişman oldum, keşke Türkçe öğrenmeseydim gerçekten. Dedim ki ben belki öğrenmeseydim onları anlamazdım yani. Benim hakkımda ya da bizim hakkımızda. Çünkü ben daha sık bir şekilde medyayı takip etmeye çalıştım, Twitter’ı falan. Ve ben hiç tahmin etmiyordum bize karşı öyle bir nefret var. Ben bir ara dedim ki gerçekten keşke ben öğrenmeseydim. 4 buçuk yıldan beri böyle. Öncesinde Türkçe anlamadığım için anlamıyorum. Biri bana ne söylese anlamazdım.” (Suriye, Kadın, 27).

Suriyeli kadın görüşmecinin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere medyada yer alan haberlerin göçmenler üzerindeki etkisi göz ardı edilemeyecek önemdedir. Türkçe öğrendikten sonra yerleşik halkın sosyal medya üzerinden ileri sürdüğü iddialar ve olumsuz yorumlar, göçmenlerin kendilerini “öteki” olarak görmelerine neden olmuştur. Dil öğrenme süreci genellikle olumlu bir gelişme olarak görülse de bu deneyimde olduğu gibi, dil öğrenmek bazen beklenmedik duygusal zorlukları da beraberinde getirebilmektedir. Dil öğrenme, insanların yeni bir kültürü ve toplumu anlama çabasıdır, ancak bu, yerleşik insanlarla yapılan iletişimde bazen olumsuz deneyimlere neden olabilmektedir. Söz konusu görüşmeci, medya aracılığıyla toplumun genel bakış açısını ve özellikle kendisi gibi göçmenlere yönelik tutumları takip ettiğini belirtmektedir. Medya, toplumun algılarını şekillendirmekte ve bazen olumsuz veya önyargılı bilgilerle dolu olabilmektedir. Bu, dil öğrenen görüşmecinin kendini dışlanmış hissetmesine neden olmuştur. Görüşmeci, yeni yerleşmiş olduğu ülkede kabul görmeme, önyargıya veya nefrete maruz kalma gibi psikolojik olarak zorlayıcı bir deneyimi medyada yer alan söylemler dolayısıyla yaşamıştır.

Medyada yer alan haberler, nefret söylemleri ve önyargının ötesinde şiddet ve zorbalığa da neden olmaktadır. Bir başka görüşmecinin ifadeleri şu şekildedir: *“Ayrımcılıkları duyduğumda üzülüyorum. Ankara’da olay çıkmıştı mesela bu çok yayınlandı internette. Yorumları gördüğüm zaman ağlıyordum. Ama bir Suriyelinin yapmış olduğu bir şeyden hepsi suçlanıyor. Suriyelilerin evleri, arabaları kırıldı, zorluk çektiler. Kavgalar oldu bazı çocuklar hastanelik oldu. Benim kuzenlerim yüzleri kan içinde hastaneye gittiler. Kuzenlerim Ankara’da yaşıyor, kavga olan sokaklardı, saldırıya uğradılar.”* (Suriye, Kadın, 18). Görüşmeci tarafından aktarılan bu ifadeler, ayrımcılığın ve ırkçılığın toplumda yarattığı olumsuz etkileri açık bir şekilde yansıtmaktadır. Görüşmecinin ifadelerinden medyaya yansıyan olayların, Suriyeli nüfusunun toplumda nasıl dışlandığını ve hedef alındığını açıkça görmekteyiz. Suriyelilere yönelik ayrımcılık, fiziksel şiddete ve zorluklara yol açmaktadır.

Sosyal medyada artan söylemler hakkındaki fikirlerini paylaşan 29 yaşındaki Suriyeli erkek görüşmeci, konuyla ilgili şu ifadeleri ileri sürmüştür: *“2016-2017’de ayrımcılık görmedim ama şu var mesela internette, Facebook ya da Instagram’a giriyorum böyle bir şey görüyorum. Twitter’da sadece bizim hakkımızda konuşuluyor. Sanki Türkiye’de başka sıkıntı yok, mülteci sıkıntı. Sokaklarda bazen görüyorum, her yerde görüyorum. Türkiye bence çok farklı iki taraf oldu. Diğer taraf şöyle düşünüyor, devlet Suriyelilere çok yardım ediyor bize yardım etmiyor gibi. O yüzden bize düşman gibi oldular büyük bir sorun var aslında. Siyasetçiler de etkiler tabi ki ben Twitter’da görüyorum büyük bir sıkıntı var gerçekten.”* (Suriye, Erkek, 29). Görüşmeci, özellikle Facebook, Instagram, ve X gibi sosyal medya platformlarında Suriyeli göçmenlere yönelik ayrımcılık içeren içeriklerle karşılaştığını ifade etmektedir. Bu durum, sosyal medyanın ayrımcılığın yayılmasında nasıl bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Aynı zamanda Türkiye'nin iki farklı görüşe sahip olduğunu iddia eden görüşmeci, bir tarafın, devletin Suriyeli göçmenlere yardım edilmesi gerektiğini düşünürken, diğer tarafın ise Suriyeli karşıtı olduğunu savunmaktadır. Bu durum, toplum içinde Suriyeli göçmenlere yönelik algıların nasıl bölündüğünü ve tartışmalara neden olduğunu göstermektedir. Özellikle sosyal medya üzerinden alınan etkileşimlerin, siyasi söylemlerin ve politikaların toplum içindeki görüşleri nasıl şekillendirdiğini vurgulayan bu ifadeler siyasetin toplumsal algı ve ayrımcılık üzerindeki etkilerini anlamak açısından da ayrıca önemlidir.

Göçmenlerin sosyal medyada gördüğü haberlerin adaptasyon sürecine olan olumsuz etkilerinin yanı sıra, görmüş oldukları haberlere karşı yorumsuz kalmak zorunda kaldıkları gözlenmiştir. Afgan bir görüşmecinin bu konuyla ilgili deneyimleri şu ifadelerle ortaya konmuştur: *“Sosyal medyada burs veren yerleri yazmışlar yabancılara dair bir burs var mı diye sordum cevap bile vermedi. Mesela sosyal medyada göç konusu oluyor yorum yapmıyorum. Yabancıysanız dört koldan saldırırlar hele de Afgan’sanız on koldan saldırırlar. Zaten mültecilerin eylemi falan olsa biz katılmayız. Zaten siz oturma izni olarak bir sürü kâğıt imzalattıyorlar böyle şeylere biz katılamayız.”* (Afgan, Erkek, 34). Görüşmeci, göçmenlere karşı ayrımcılığın ve önyargının sosyal medya platformlarında nasıl yansıdığını vurgulamaktadır. Özellikle Afganistan kökenli bireylere karşı artan bir olumsuz algının altını çizmektedir. Göçmenlerin eylemlerine katılmama kararını açıklamasıyla bir anlamda toplum içinde sessiz kalmak zorunda olduğunu bunun sebebinin olumsuz bir tepkiyle karşılaşılabileceğini yansıtmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Medyada kullanılan dil, en az medyada çıkan haberlerin içeriği kadar önemlidir. Bugün göçmenler hakkında medyada sıkça nefret dili kullanılabilen, göçmenler hedef olarak gösterilebilmektedir. Geleneksel medyada haber başlıklarında göçmenlerin ya da gelmiş oldukları ülkenin isminin açıkça ve vurgulu bir şekilde verildiği, sosyal medyada kullanıcıların göçmenlere yönelik olumsuz ve ötekileştirici bir dil kullanıldığı yadsınamaz bir gerçekliktir. Bu ifadeler maruz kalan göçmenler büyük bir rahatsızlık duymakta, bu toplumun içinde yaşamalarına karşın kendilerini bu topluluğa ait hissetmemektedirler. Öncelikli olarak medyada nefret dilinin kullanımının önüne geçmek amacıyla gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Medya içerikleri ve geleneksel medyada kullanılan manşetler konusunda yapılması gereken çeşitli düzenlemeler de söz konusudur. Bu manşetlerde haberin daha dikkat çekici olabilmesi adına kullanılan kimi iddialar ya da ifadeler, göçmenlerin suçlanmasına yol açmakta ve toplumda göçmenlerin potansiyel suçlu olabileceklerine dair algılar güçlenmektedir. Yalnızca belgesiz olan bazı göçmenler medyada “kaçak göçmen” gibi ifadelerle, yakalanma haberleri yayınlamakta, haber başlıklarında belgesiz göçmenler, “suçlu” olarak nitelenmektedirler. Medya içerikleri konusunda, göçmenleri de yakından tanımalarını sağlayıcı bilgilendirme ve farkındalık artırıcı etkinlikler yapılmalıdır. Bu arada, göç haberleri konusunda medyada uzmanlaşmayı sağlayacak öneriler geliştirilmelidir.

Günümüzde özellikle sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte göçmenlere yönelik çeşitli söylemler dikkat çekmektedir. Göçmenlerin Türkiye’de bulunmalarını içlerinde buldukları koşulları göz önünde bulundurarak gerekli ve normal karşılayanların yanı sıra göçmenlerin Türkiye’de bulunmasını istemeyen ve göçmen karşıtı söylemlerde bulunan kişilerin varlığı söz konusudur. Sosyal medya göçmenler hakkında doğru sanılan yanlış bilgilerin en fazla yayıldığı yerdir. Bu konuda yerleşik halk bilinçlendirilmeli, göçmenler konusunda yaygın bir şekilde dolaşan doğru bilinen yanlışlar hakkında ilgili kamu spotları yayımlanmalıdır.

Sosyal medyanın, toplumsal konulardaki algıları ve görüşleri nasıl şekillendirdiği üzerinde o-özellikle durulmalıdır. Bu platformlar, ayrımcılığı körükleyebileceği gibi, aynı zamanda toplumsal farkındalığı artırmak ve değişim için bir platform sağlamak açısından da önemli bir araç olabilir. Çalışmada elde edilen veriler toplumsal konuların sosyal medya üzerinden nasıl yayıldığını, toplum içinde nasıl algılar oluşturduğunu ve siyasetin bu süreçteki rolünü anlamak için önemli ipuçları sunmaktadır. Bu tür analizler, toplumsal değişim ve duyarlılık artırma çabalarını yönlendirmek adına değerli bilgiler sağlamaktadır.

Göçmenlerle ilgili doğru bilinen yanlışlar, ön yargılar ve ayrımcılık sorunlarına neden olmaktadır. Göçmenlerin ekonomik kaynakları tükettikleri düşüncesi, halk arasında yaygınlıkla yer alan asılsız bir iddiadır. Aksine, göçmenler buldukları ülkenin ekonomilerine katkı sağlayabilmekte ve çeşitli sektörlerde çalışarak işgücü piyasasını canlandırabilmektedirler. Ancak, bu yanlış algı, göçmenlere yönelik olumsuz tutumları teşvik edebilir ve toplum içinde ayrımcılık yaratma potansiyeline sahiptir. Bir başka yaygın yanlış inanç, "Göçmenler suç oranlarını artırır" düşüncesidir. Ancak, araştırmalar, göçmenlerin toplum içinde daha yüksek suç oranlarına sahip olduğuna dair bir kanıt sunmamaktadır. Bu tür yanlış inançlar, göçmenlere yönelik olumsuz tutumları güçlendirmekte ve toplum içinde ayrımcılığı artırmaktadır.

Birçok göçmen, kendi kültürlerini korurken aynı zamanda yerel topluma entegre olmaya çalışmaktadır. Ancak, tüm bu yanlış iddialar, toplum içinde göçmenlere karşı önyargıların yükselmesine neden olmakta ve toplumsal uyumu zorlaştırmaktadır. Göçmenlere yönelik ayrımcılığın ve dışlanmanın artması durumunda, toplumda hoşgörüsüzlük ve insan hakları ihlalleri tetiklenebilmektedir. Bu nedenle, göçmenlerle ilgili doğru olmayan iddiaların düzeltilmesi ve gerçeklerin ortaya konması, daha adil ve hoşgörülü bir toplum oluşturmak adına önem taşımaktadır. Toplumsal uyumun sağlanmaması durumunda göçmenler kadar yerleşik halk da beraberinde birtakım zorluklar yaşamak durumunda kalacaktır.

Toplumun algısı ve bilinçaltının yönlendirilmesinde önemi ortaya konan medya organları, pozitif bir şekilde kullanılmalı ve bu yönde medya organlarına teşvik sağlanmalıdır. Kamuoyunu göçmenler konusunda bilinçlendirmek, göçün insani boyutunu gözler önüne sermek, sosyal uyumun önemi ve

sosyal uyumun sağlanamadığı toplumlarda yaşanabilecek olumsuzluklar hakkında halkı bilgilendirmek medya yoluyla mümkündür. Medya aracılığıyla gerek geleneksel medyada gerek sosyal medyada kullanıcılar, izleyici ve okuyucular doğru şekilde bilinçlendirilmelidir. Ayrıca göç yönetiminden sorumlu kamu kurumlarının, göçün medya boyutu üzerinden yönetimini ele alan çalışmalar yapmak üzere bünyelerinde yeni birimlerin kurulmasını değerlendirmelidir.

KAYNAKÇA

- Aziz, A. (1982). *Toplumsallaşma ve Kitleleşme İletişim*. Ankara: A.Ü. S. B. F. ve Basın Yayın Yüksek Okulu Basımevi.
- Bauman, Z. (2018). *Sosyolojik Düşünmek* (Çeviren: Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Castles, S. ve Miller, M.J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri* (Çevirenler: Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2018). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum* (2.Baskı). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji* (Çeviren: Şebnem Pala Güzel). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Goffman, E. (2014). *Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar* (Çevirenler: Ş. Geniş, L. Ünsaldı ve S. N. Ağırnaslı). Ankara: Heretik Yayınları.
- Maigret, E. (2014). *Medya ve İletişim Sosyolojisi* (Çeviren: Halime Yücel). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mills, C. W. (1951). *White Collar: The American Middle Classes*. London: Oxford University Press.
- Van Dijk, T. (1991). *Racism and the Press* (First Published). UK: Routledge.
- Watson, J. (1998). *Media Communication: an Introduction to Theory and Process* (First Published). New York: Macmillan Education.
- Yaylagül, L. (2006). *Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar* (1.Baskı). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Zafer, C. (2021). *Sosyal Medya ve Toplum* (1.Baskı). İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Web Siteleri:

- Ajanm46 (2023, Kasım 22). *Ne Rus'u ne Ukraynalısı ne Arap'ı ne Afgan'ı hiçbirini ülkemde istemiyorum. Suriyeliler yüzünden her yerde uyuz var. Gerçekten çok pisler.* X. <https://x.com/AjanM46/status/1727361540570190192?s=20>
- CNN Türk (2022). <https://www.cnnturk.com/turkiye/bitliste-arazide-28-kacak-gocmen-yakalandi>
- Cumhuriyet Gazetesi (2023). https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/iski-gocmen-sahtekarligina-durdedi-2128865?utm_medium=AramaSonuc&utm_source=AramaSonuc demirtas_binali (2023, Kasım 22). *Her bayramda Suriye'ye yüz binlercesi gidiyor tatilini yapıyor sonra tekrar Türkiye'ye geri geliyor. Suriyeliler canlarını kurtarmak için değil, çalışıp para.* X. https://x.com/demirtas_binali/status/1727359477920272889?s=20
- İhkarakoc (2022, Aralık 30). *Suriyeliler kardeşimiz değildir. Kendi memleketlerine gönderilmesi Türkiye'nin birlik ve beraberliği için önemlidir. Ülkemde mülteci istemiyorum.* X. <https://x.com/ihkarakoc/status/1608756281363533825?s=20>
- Milliyet Gazetesi (2022). <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/osmaniye/merkez/sahte-banknot-satmaya-calisan-suriyeli-tutuklan-6846015>
- Sabah Gazetesi (2023). <https://www.sabah.com.tr/gundem/2023/08/24/suriyeli-taklidi-ile-algi-yarattikirli-provokasyona-muhafiflerden-destek>
- Sözcü Gazetesi (2022). <https://www.sozcu.com.tr/2022/gundem/muglada-teror-operasyonu-7-suriyeli-yakalandi-7490945/>

- Yeniçağ Gazetesi (2022a). <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/sizce-teror-engellenir-mi-tikla-oy-ver-10-milyondan-fazla-suriyeli-1-milyondan-fazla-afgan-ulkeye-kacak-girdi-597634h.htm>
- Yeniçağ Gazetesi (2022b). <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/suriyelilere-ceyiz-yardimi-yapilip-tokiden-ev-verilirken-hatay-reyhanlida-evi-yanan-aile-kisin-ortasinda-cocuklariyla-kaderine-terk-edildi-596666h.htm>